

4.3 KL. 19.00
MUSIKHUSET

JÓZSEF HÁRS
DIRIGENT

YUKI KOYAMA
FLÖJT

Carl Nielsen:

Flöjtkonsert 19 min

1. *Allegro moderato*
2. *Allegretto*

PAUS 20 MIN

1

Dmitri Šostakovič:

Symfoni nr 10 e-moll op. 93 53 min

1. *Moderato*
2. *Scherzo. Allegro*
3. *Allegretto*
4. *Andante – Allegro*

Paus ca kl. 19.35. Konserten slutar ca kl. 21.00. Sänds direkt i Yle Radio 1 och på Yle Arenan. Konserten kan ses i två avsnitt på Yle Teema & Fem 19.4 och 3.5 samt i repris i Yle TV 1 25.4 och 9.5.

CARL NIELSEN: FLÖJTKONSERT

I sina sex symfonier gav Carl Nielsen (1865–1931) träblåsarna individuella uppgifter. I blåskvintetten komponerad år 1922 behandlade han instrumenten utgående från olika personlighetstyp. Före sin död hann Nielsen starta en svit blåskonserter, men bara konserterna för flöjt och klarinett hann bli färdiga.

Flöjtkonserten skriven 1925–26 för flöjtisten Holger Gilbert Jespersen är musikhistoriens förnämsta flöjtkonsert sedan Mozart. Speciellt klassisk är den inte: det är som om det tvåsatsiga verket saknade en sats, men en sådan har bakats in i den senare satsens varierande avsnitt. Musiken andas av en ny inställning som ofta äventyrar bortom tonarterna.

Nielsen ställer inte solisten och orkestern emot varandra. Den virtuosa flöjten hänger sig ofta åt en dialog med orkesterns blåsare och i stället för att ackompanjera kommenterar orkestern, tackar och retas med virtuost pärlande solostämmor. I slutet av satsen drar sig orkestern tillbaka och flöjtsolot får kadensliknande drag tillsammans med klarinett och stråkar.

Den senare satsen börjar med ett skarpt Allegretto, men flöjten skapar en mera mångdimensionell story. Adagiot (non troppo) har gripande poesi. I den dramatiska kulmen håller tonartskänslan på att försvinna men efter kadensen återvänder Allegretto-tematiken med komisk stämning. I och med basunens jordnära påminnelser för en avslutande marsch verket till ett lyckligt slut.

DMITRIJ SJOSTAKOVITJ: SYMFONI NR 10 E-MOLL OP. 93

Dmitrij Sjostakovitjs (1906–1975) tionde symfoni gav upphov till en relativt stor debatt i Sovjetunionen, då den gavs ut år 1953. Åtta år hade förflutit sedan den föregående, gladlynta och kritiserade tionde symfonin. Stalin hade dött bara några månader innan det nya verket kom till.

Trots tidningen Pravdas uppmaningar "till självständighet, mod och experiment" klamrade man i opportunistiska musikkretsar sig fast vid gamla doktriner. Tionde symfonins tragiska drag väckte sensation hos publiken. Tonsättaren Andrej Valkonskij fann en kompromiss av något slag genom att kalla verket för en "optimistisk tragedi".

I sin tionde symfoni i kompositörens inrersta tankar och erfarenheter, i mänsklighetens all sin motstridighet, blev verkets nervcentrum på samma sätt som i många av hans kammarmusikaliska verk. Det blev verkligen en viktig igenkännande roll, där man måste uppträda med många olika ansikten.

Det blir tydligt att dra sig tillbaka i en inre sfär i första satsens (Moderato) stråkmotiv. Djupt inne i basstämman och i det grå mellanregistret växer den polyfona spänningen i rivande fortissimon. För ledandet efter ett motiv ger Sjostakovitj en vink genom att låna ett melodimotiv ur Pusjkinsången "Vilken är mitt namn?" op. 91/2.

Klarinetten innebär ett genombrott för huvudtemat. Sidotemat spelar en ensam melodi. Efter ett skoningslöst och förkrossande utbrott övergår musiken till en koda där piccolan sjunger en ensam psalm.

Scherzots (Allegro) dundrande rytmer koncentrerar sig till en helveteskärna och trion tycks också fly för brinn kära livet. Då huvuddelen återvänder hopar sig rytmerna till en polyfonisk skräckscenario. Satsen slutar med ett militaristiskt krigsrop. Solomon Volkovs memoarer beskrivs som ett porträtt av Stalin, viket många Sjostakovitjsforskare förnekat. Ett ansiktslöst terrormaskinereri kan man eventuellt utpeka det som.

Långsamma satsens (Allegretto) huvudtema avancerar meditativt men förändras till ett friskt valsmotiv, där Sjostakovitj viktiga motiv D–Es–C–H för första gången dyker upp i verket. Kryptogrammet som tonsättaren avslöjar är samtidigt ett svar på Pusjkinsången i första satsen. I slutet av Andantet startar en sluten utveckling mellan ett falnande huvudtema och flöjternas övergivna D–Es–C–H-tema.

Finalen börjar med ett meditativt Andante. Allegropassagen kommer igång först då träblåsarna i tur och ordning försökt sig på ett lämpligt motiv. Optimismen i slutet är inte entydig. Humorn, angsten och demonin färgar intermezzona tills sluttrakan får heroisk entusiasm.

Antti Häyrynen

JÓZSEF HÁRS

Den ungerskfödde József Hárs studerade orkesterdirigering först privat för Edgar Seipenbusch ledning i Innsbruck och fortsatte senare sina studier vid Sibelius-Akademien i dirigentklassen för Leif Segerstam och Atso Almila.

Hárs har dirigerat bl.a. Radions symfoniorkester, Helsingfors stadsorkester, Tapiola Sinfonietta, Pori Sinfonietta och Oulu Sinfonia. Han inledde sin musikerkarriär med valthorn som sitt instrument, som han studerat för bl.a. Ifor James, Bruno Schneider och Marie-Luise Neunecker i Tyskland. Hans första arbetsplats var i Finlands Nationaoperas orkester, varefter han arbetade som stämledare i Tiroliorkestern i Innsbruck.

År 2006 fick Hárs en plats i RSO och fyra år senare valdes han till orkesterns solovalthornist.

YUKI KOYAMA

Yuki Koyama inledde sina flöjtstudier 6 år gammal för Megumi Hori. Han har haft framgång i många tävlingar och vunnit Biwakos internationella flöjttävling, Japans Musiktävling och två gånger de Japanskagymnasiernas musiktävling. År 2004 vann han den 6:e internationella musiktävlingen i Kobe.

Yuki har hållit solokonsert runtom i Japan och arbetat i flera av sitt lands symfoniorkestrar, bl.a. Japanska radions symfoniorkester, New Japan Philharmonic, Japans filharmoniker, Tokyo filharmoniker och Osaka symfoniorkester. Yuki Koyama tillträdde som soloflöjtist vid RSO hösten 2014.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är Yles orkester med uppdrag att producera och främja inhemsk musikkultur. Orkesterns chefsdirigent är Hannu Lintu.

Radioorkestern grundades år 1927 med en besättning på tio musiker. På 1960-talet utvidgades RSO:s besättning till full symfoniorkester. Orkesterns chefsdirigenter har varit Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo. Då Hannu Lintus period slutar våren 2021, tillträder Nicholas Collon som chefsdirigent.

Utöver de stora klassisk-romantiska mästerverken omfattar RSO:s repertoar en hel del ny musik och orkestern uruppför årligen ett flertal verk som beställts av Yleisradio. Till RSO:s uppgifter hör även att göra friköpta inspelningar för Yleisradios arkiv av hela den inhemska orkestermusiken. Under säsongen 2019–2020 uruppför orkestern fyra verk som beställts av Yle. På programmet står därtill Yleisradios och Helsingfors Festspels storproduktion Schumanns *Scener ur Goethes Faust*. En egen plats får även symfonierna och konserterna från Dmitrij Sjostakovitjs mellersta period. Vid RSO:s festival som nu arrangeras för andra gången spelas nya verk och stora kompositioner av Magnus Lindberg. De gasterande dirigenterna omfattar bl.a. Esa-Pekka Salonen, Herbert Blomstedt, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo och som solister debuterar några unga inhemska musiker.

RSO har spelat in på skiva verk av bl.a. Mahler, Bartók, Sibelius, Hakola, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen. Orkestern har för sina inspelningar fått Gramophone Award två gånger – för Lindbergs klarinettkonsert 2006 samt för Bartóks violinkonsert 2018. Orkesterns övriga pris omfattar bl.a. BBC Music Magazine Award, Académie Charles Cros och MIDEM Classical Award. Skivan med Sibelius tondikter och sånger fick priset International Classical Music (ICMA) 2018. Det inhemska EMMA-priset har RSO fått 2016 och 2019.

RSO konserterar regelbundet runt om i världen. Under spelåret 2019–2020 turnerar orkestern under Hannu Lintus ledning i Mellaneuropa och i Japan.

RSO:s konserter sänds direkt på Yle Arenan och i Yle Radio 1 samt i inspelad form på Yle Teema & Fem och Yle TV1.